

ministrica za šolstvo in oba župana. Program je bil literarno-glasbeni; prispevali so ga otroci, Tone Pavček, Adi Smolar in

drugi. Bralna značka je ob 40-letnici podelila dve kolektivni priznanji in posebna priznanja zaslužnim mentorjem.

**Tone Partljič, predsednik Bralne značke pri ZPMS,  
SLAVNOSTNI GOVOR NA PREŽIHOVINI, 5. maj 2001.**

*Spoštovani*

gospod predsednik države in pokrovitelj Bralne značke, gospa ministrica za šolstvo, županja občine gostiteljice in dragi župani koroških občin, pisatelji, učitelji, učenci, dragi vsi značkarji in vsi, ki dobro v srcu mislite; Vaša prisotnost na naši proslavi ob štiridesetletnici Bralne značke nam zares veliko pomeni, saj dokazuje, da gibanje za prostočasno branje ni nekakšna ljubiteljska ali donkihotska dejavnost predanih slavistov ali entuziastov, ampak je relevantno in državno pomembno delovanje za slovensko kulturo, knjigo in za narodno identiteto v času svetovnih globalizacij, jezikovnih komunikacijskih prevladovanj velikih jezikov v času intenzivnega vključevanja Slovenije v evropsko skupnost ... Naj kar na začetku omenim svojo izkušnjo tudi kot državni poslanec, da se v tem približevanju in zlivanju z Evropo bolj zanimamo za usodo na primer slovenskega mesa in koruze, za carinske in prosto-carinske zadeve, za mnoge druge finančne, kapitalske ali formalne probleme kot za problem slovenskega jezika, kulture, torej svoje prepoznavnosti in slovenske identitete. Morda je v tem zgodovinskem trenutku pomen našega motiviranja za branje slovenskih knjig ali tujih knjig v slovenščini, pomen našega izobraževanja in izdajanja strokovnih priročnikov, naših srečevanj z otroki in slovenskimi pisatelji, našega povezovanja slovenskih otrok po evropskih državah, kjer imajo slovenske dopolnilne šole, našega posre-

dovanja slovenskih mladinskih knjig v knjižnice v München, Švico, Celovec itd. še toliko večji. Ljubo nam je, da veste za naše delovanje, ga cenite in da ste se nam pridružili ob naši svečanosti na Koroškem. Tudi dejstvo, da je častno pokroviteljstvo nad Bralno značko že pred leti prevzel predsednik slovenske države in velik bralec slovenske knjige gospod Milan Kučan, nam govori, da to ni le simbolno dejanje državnika, ampak posledica prepoznavanja pomena Bralne značke. Hvala Vam, gospod predsednik, in hvala vsem drugim v državi, ki to razumete in nas podpirate! Končno nas je »za svojega zakonskega otroka« priznala tudi država, saj v zadnjih letih Bralno značko delno v svoj program vključujeta tudi ministrstvu za šolstvo in kulturo, srečuje pa se na poseben način celo s šolskim programom v zadnji triadi devetletne šole ... In še naj pripomnim, da nam vse to ne jemlje niti kančka avtonomije, ampak nam pušča in šele omogoča večje polje svobode.

Vse to smo lahko dosegli, ker množica slovenskih učiteljev in aktivistov Zveze prijateljev mladine Slovenije skozi štirideset let nesebično, predano in brez plačila vodi šolsko mladino skozi lepote in napore, skrivnosti in bogastvo branja, jih navaja na obiske knjižnic, uporabo in izbiro knjig, jim omogoča srečevanja s pisatelji, ilustratorji, igralci itd. In četudi se danes nismo zbrali, da bi tu zbrane prijatelje in mladino dotolkli z dolgimi govori ali zgodovino, naj vseeno rečem in dokončam prejšnjo misel o branju

slovenske knjige kot o nacionalno pomembni dimenziji. Sodim, da ni čudno, da je prva Bralna značka nastala prav na mejnem področju z Avstrijo tu na Koroškem in se je imenovala po velikem borcu za slovensko kulturo Prežihovem Vorancu in da ji je takoj sledila druga, to je Bevkova na Primorskem, kjer je bil slovenski narod in s tem slovenski jezik skozi zgodovino prav tako večkrat ogrožen. Seveda profesor Kotnik ter pisatelj in ravnatelj Suhodolčan s prevaljske šole, ki sta zasnovala naše gibanje, nista imela v mislih predvsem nacionalnokulturnih dimenzij knjige, ampak veselje do branja in knjig, ki je skoraj prirojeno slovenskemu človeku in ki naj se razlikuje, če rečem po domače, od obveznega šolskega čtiva in pouka književnosti. Naj bo prostočasno branje veselje, žlahtno tekmovanje in intimno samospraševanje ...

Prvo leto, torej v maju 1961, je prejelo značko 119 učencev, danes, po štiridesetih letih, je to število vseh značkarjev naraslo skoraj na milijon in pol. Poldeta Suhodolčana, ravnatelja in pisatelja ni več med nami, zato še posebej pozdravljam njegovo družino, zlasti gospo Marijo Suhodolčana, njegovo soprogo, bibliotekarko in bibliografko, sina Primoža, pisatelja in sodelavca Bralne značke. Gospodu Stanku Kotniku, ki se je opravičil predvsem iz zdravstvenih razlogov, pa pišiljamo tale telegram:

*»Spoštovani gospod profesor Stanko Kotnik!*

*V majskem dopoldnevu smo zbrani na Prežihovini ob štiridesetletnici Bralne značke, ki ste si jo zamislili Vi in gibanje tudi pognali v življenje skupaj s Poldetom Suhodolčanom. To seme branje, ki ste ga posejali med učitelje in mladino, je rodilo tisočkrat tisočeren sad. Zahvaljujemo se Vam zanj in Vam želimo zdravlja!*  
*Kotlje, 5. maja 2001*

*Vaši značkarji!«*

Skozi štirideset let je Bralna značka doživela velike spremembe. Imela je svoje zelo svetle in kakšne manj svetle trenutke! Ni se obnašala dogmatsko, avtoritarno, statično, ampak se je ves čas prilagajala novim izzivom, se bratila z novimi in drugačnimi, a sorodnimi oblikami motiviranja za branje, nikoli pa ni zašla v krizo, kakor so govorili nekateri politiki na lokalnih nivojih takoj po osamosvojitvi, ki so v njej videli ostanke baje enoumne preteklosti, ali pa tisti učitelji, ki so morda sami nehali sproti brati nove knjige ali pa so bili naveličani novih izzivov in nenagrajevanega dela, ki pač ni bilo v razvidu nekdanjih samoupravnih del in nalog, in skoraj minutnega poročanja o delu in normiranja ... Vedno znova se rodijo novi otroci, novi vnuki, ki prosijo, beri mi pravljico, še enkrat, še enkrat, še enkrat ... V tej prirojeni otrokovi želji po zgodbici in pravljici vidimo svojo možnost uvrstitve in gojitve bralnih navad: med temi zgodbic lačnimi otroki in njihovimi mamicami, očki, babicami in dedki, ki morda po mnogih letih spet vzamejo knjigo v roke in berejo. Zato se bralna značka seli v predšolsko obdobje in po drugi strani poskuša znova zasesti mesto v srednjih šolah in morda celo med odraslimi, ki so najslabši bralci; in vsaj v tem primeru ne moremo svetovati otrokom, zgledujte se po starših. Vedno novi otroci, vedno nove zgodbe, večno žive stare ... kdo nam lahko vzame veter iz jader?!

Bralna značka se je prilagodila tudi novim načinom branja, imamo celo klepetalnico na internetu. Menimo pa, da se mora hitreje in zares prilagoditi novim razmeram, finančnim virom, organizacijskim novostim tudi naša krovna organizacija Zveza prijateljev mladine Slovenije, ki je v prvih desetletjih veliko naredila za Bralno značko. Prilagoditi tudi zato, da bo Bralni znački omogočila in dovolila razmah in pregledno finančno avtonomijo. Prelivanje sredstev nas je

prav v jubilejnim letu skoraj spravilo na kolena. Toda to so problemi, ki ne sodijo na proslave in ki so tik pred razrešitvijo. Vendar jih omenjam zato, da povem, da pri podjetjih in ustanovah nismo naleteli na gluha ušesa in so nam v za nas hudih časih priskočili na pomoč (od Merkatorja do Avtocomerca). Smo sredi dogovarjanja za štiriletno partnersko sodelovanje z Novo Ljubljansko banko, založba Mladinska knjiga nam je natisnila programsko knjižico, ministrstvo za kulturo nam je odobrilo subvencijo za naš založniški podvig, zbornik ob štiridesetletnici z naslovom Bralna značka v tretjem tisočletju. Založba Grlica je v času 6. slovenskih dnevih knjige, ki potekajo pod geslom »Podarimo knjigo«, neposredno slovenskim šolam in mladinskim oddelkom splošnih knjižnic ter slovenskim otrokom v zamejstvu in po svetu podarila 2980 knjig.

Pri skorajda vsakem koraku Bralne značke med slovenske otroke po Evropi in svetu nam pomaga revija *Naša Slovenija*. Dve založbi sta nam v časih, ko pisatelji tolčejo po založnikih in založniki nad državo, še zlasti v pomoč, to je Tasičeva Karantanija in Kvaternikova založba Rokus. Slednja je tudi sponzor našemu odboru ob tej proslavi. In ko že omenjam tiste, ki nam

pomagajo in ne vem, zakaj bi jih ne imenovali, naj omenim še mariborsko Pekarno Jager, ki nam je danes zjutraj pripeljala na Prevalje prek 1000 sendvičev, kajti če je res, da človek ne živi samo od kruha, je tudi res, da ne živi samo od branja!

Naj sklenem optimistično. Tudi zaradi Bralne značke imamo odlične šolske knjižnice s fondom skoraj pet milijonov knjig, vrsto odličnih bibliopedagoginj, računalniško mrežo in kar zadeva kulturne Butale, jih bo treba pač iskati kje drugje po Evropi in svetu, zagotovo ne v Sloveniji. Ne smemo pa kriviti države, če ne beremo in če ne kupujemo knjig. Ali posameznik bere ali ne ... to pač ni stvar države!

Mnogo reči je, s katerimi se bodo majhni narodi razlikovali od velikih v prihodnji skupni Evropi, v mnogokateri zadevi je majhnost prednost in stvar, ki zelo zanima druge, je tudi, kako smo uspeli štirideset let obdržati pri življenju tako izvirno gibanje, kot je Bralna značka. Toda ne le, da smo jo obdržali, imamo vizijo za njen razvoj v novem tisočletju, imamo ljudi, ki jo bodo razvijali, in otroke, ki bodo brali! In zagotovo bomo spet čez štirideset let praznovali na Prežihovini, čisto mogoče pa je, da jaz takrat ne bom imel govora!

## POSEBNA PRIZNANJA OB 40-LETNICI BRALNE ZNAČKE

Pri Bralni znački se je v desetletjih zvrstilo več tisoč pedagogov, sodelavcev Zveze prijateljev mladine in drugih aktivistov, ki so z entuziazmom in z ljubeznijo do otrok in knjig razširili gibanje do neslutnih razsežnosti. Vsi so tako ali drugače zaslužni, vsakemu bi bilo treba vsaj stisniti roko v zahvalo. Vendar so bili le nekateri med prvimi, med tistimi, ki so gibanje spravili v življenje in neminljiv

tek. Komisija za izbiro dobitnikov posebnih priznanj se je odločila, da naj bo kriterij za podelitev priznanja ob štiridesetletnici vsakršno pionirstvo pri Bralni znački. Sem spada ustanoviteljstvo posameznih značk, daljše vidno delovanje v odborih v pionirskem obdobju posamezne značke, inovativnost pri metodologiji sistema Bralne značke, dolgoletno uspešno mentorstvo. Načeloma gre pri-